

Araştırma Makalesi

Şairin Sincan'ı

The Poet's Sincan

Türkân YEŞİLYURT¹

¹ Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, turkanyes@gmail.com

Öz: Abdülkadir Budak'ın "Sincan'da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü", "Sincan'da Ölmek", "Sincan İstasyonu", "Sincan" ve 2015'te yayımlanan *Kapalı Bir Açılım* adlı kitabında bulunan adsız bir şiirinde Ankara, Sincan'ın izleri görülür. Bilindiği üzere şairlerin yaşadıkları mekânların izdüşümlerini yapıtlarında görmek mümkündür. Örneğin Aleksandr Puşkin, Bahçesaray'dan; Atilla İlhan, İzmir'den; Dante Alighieri, Floransa'dan; Federico Garcia Lorca, Granada'dan; Konstantinos Kavafis, İskenderiye'den; Necip Fazıl Kısakürek, Kahramanmaraş'tan, Ülkü Tamer, Gaziantep'ten ayrı düşünülemez. Mekânın ruhunun şairin ruhunu etkilemesi doğaldır. Bu bakımdan yazıda Abdülkadir Budak'ın uzun süre yaşadığı, akrabalarının ve kızının burada ikamet etmesi nedeniyle iç içe olduğu Sincan'a nasıl baktığı; orada neleri gördüğü, görmek istemediği ve buranın şiirine nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Çocukluğunun, ilk gençliğinin geçtiği; ilk aşkını yaşadığı, ilk şiirini yazdığı; emekli olduktan sonra geri dönüp uzun yıllar kaldığı yer olması bakımından Sincan'ın şairin şiirinde önemli bir yer tutması doğaldır. Lale bahçelerinde, istasyonlarında, demiryolunda, trenlerinde ve sokaklarında, Budak'ın anıları vardır. Mezarlıklarında annesi, babası, ablası, erkek ve kız kardeşi yatmaktadır. Sincan ona bir yandan yakın, öte yandan uzak durur. Zor geçen çocukluğuna rağmen beyaz badanalı evlerinin bahçelerinde lalelerin açtığı Sincan'a sevgi duyarken zaman içerisinde yozlaşmış olan Sincan onu üzer. Kopamadığı Ankara, Sincan onun "şiir başkenti"tidir. Burada yayınevinde kitaplar çıkarmakta, *Sincan İstasyonu* dergisini yayımlamakta ve şiir çevresinde şairliğinin tadını çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Abdülkadir Budak, mekânın ruhu, Sincan, şair, şiir

Atıf: Yeşilyurt, T. (2025). "Şairin Sincan'ı". *Edebî Eleştiri Dergisi*. 9(1): 36-44

DOI: 10.31465/eeder.1583844

Geliş/Received: 12.11.2024

Kabul/Accepted: 10.02.2025

Yayın/Published: 23.03.2025

Abstract: Traces of Ankara and Sincan can be seen in Abdülkadir Budak's "Sincan'da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü", "Sincan'da Ölmek", "Sincan İstasyonu", "Sincan" and an unnamed poem in his book titled *Kapalı Bir Açılım*, published in 2015. As it is known, it is possible to see the projections of the places where poets lived in their works. For example, Aleksandr Pushkin from Bahçesaray; Atilla İlhan, from İzmir; Dante Alighieri from Florence; Federico Garcia Lorca, from Granada; Konstantinos Cavafy, from Alexandria; Necip Fazıl Kısakürek cannot be considered separately from Kahramanmaraş, Ülkü Tamer from Gaziantep. It is natural that the spirit of the place affects the spirit of the poet. In this regard, the article explains how Abdülkadir Budak viewed Sincan, where he lived for a long time and where his relatives and daughter lived together; It has been tried to reveal what he saw there, what he did not want to see and how this place was reflected in his poetry. He spent his childhood and youth; He experienced his first love and wrote his first poem; It is natural that Sincan has an important place in the poet's poetry, as it is the place where he returned and lived for many years after his retirement. There are memories of Budak in its tulip gardens, stations, railways, trains and streets. His mother, father, older sister, brother and sister lie in their cemeteries. Sincan is close to him on the one hand and far away from him on the other. Despite his difficult childhood, he feels love for Sincan, where tulips bloom in the gardens of their whitewashed houses, but Sincan, which has become corrupt over time, saddens him. Ankara, from which he could not break away, Sincan was his "poetry capital". Here he publishes books in his publishing house, publishes Sincan Station magazine and enjoys his poetry in the poetry circle.

Keywords: spirit of the place, Sincan, poet, poetry

Giriş

Abdülkadir Budak, 23 Nisan 1952’de Sivas’ın Hafik ilçesinde doğar. Budak’ın babası hastalanınca ailesi,1959’da Sivas’tan Sincan’a göç eder. Sincan Lisesini bitirdikten sonra şair 1972’de evlenerek aynı yıl eşiyle birlikte ilk görev yeri Kayseri’ye gider. 1986’da Kayseri’den Malatya’ya tayin olur. Bu arada kardeşlerini ve akrabalarını ziyaret etmek üzere Sincan’a gelip gider. Şairin kızı Emel Güz’ün 1993’te üniversiteyi kazanmasıyla birlikte aile Sincan’a yerleşir, ancak kendisi bir yıl daha Kayseri’de görev yaparak 1994’te emekli olur. Yani yirmi iki yıllık çalışma yaşamında son bir yılında yine bir ayağı Sincan’dadır. Buradan 2004’te Eryaman Evleri’ne taşınırlar. Kızı Emel Güz 2006 yılında Sincan’da avukatlık bürosunu açar. Şair ise Eylül 2007’de *Sincan İstasyonu* dergisini burada çıkarmaya başlar. Yani Sincan şairin yıllardır yaşadığı yerdir. Çocukluk ve ilk gençliğinde on üç yıl, kızı üniversiteyi kazandığı 1993’ten itibaren on bir yıl olmak üzere toplam yirmi dört yıl Sincan’da yaşamış, Eryaman Evleri’ne taşındıktan sonra da gerek kızının bürosunun gerek akrabalarının burada olması nedeniyle hiçbir zaman Sincan’dan kopmamıştır. Bu bakımdan son yirmi bir yıldır Eryaman Evleri’ne taşınmış olsa da bu yirmi bir yılı da eklediğimizde 2025 yılı itibariyle kırk dört yıldır Sincan onun yaşamındadır.¹

Abdülkadir Budak’ın 1997’de yayımladığı *Aşk Beni Geçer*’de bulunan “Sincan’da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü”; Kasım 2001’de *Adam Sanat* dergisinin 190. sayısında yayımladığı, kitaplarına almadığı “Sincan’da Ölmek”; Ekim 2008’de T.C. Devlet Demiryolları Dergisi’nde yayımladığı, Emel Güz’ün derlediği *Aşkla Yazılmıştır Benim Şiirlerim: Abdülkadir Budak ile Konuşmalar*’a (2019) aldığı “Sincan İstasyonu”; 2013’te yayımlanan *Okyanus Görmüş Gemi*’de yer alan “Sincan” ve 2015’te yayımlanan *Kapalı Bir Açılım*’da Kavafis’e gönderme yaptığı şiirinde Sincan vardır.

Bilsen Başaran’ın “Kentın Edebiyatla, Edebiyatın Kentle İlişkisi” adlı yazısında belirttiği gibi her kent doğası, tarihi, kültürel özellikleri bakımından içinde yaşayan halkları etkilediği gibi sanatçıları da etkiler (2024: 78). Bu nedenle şairlerin yaşadıkları mekânların izdüşümlerini yapıtlarında görmek mümkündür. Örneğin Aleksandr Puşkin, Bahçesaray’dan; Atilla İlhan, İzmir’den; Dante Alighieri, Floransa’dan; Federico Garcia Lorca, Granada’dan; Konstantinos Kavafis, İskenderiye’den; Necip Fazıl Kısakürek, Kahramanmaraş’tan; Ülkü Tamer, Gaziantep’ten ayrı düşünülemez.

Mekânın ruhunun şairin ruhunu etkilemesi doğaldır. Figen Bulut’a göre “Şiirlerinde yaşadığı şehirleri kişiselleştiren Budak, o şehre kendi penceresinden bakmakla kalmaz, onlara bir ruh vermenin yanı sıra şehirleri kendi ruhsal dünyasının yansımalarını gösteren bir ayna olarak kullanır.” (2007: 123). Bu yazıda da Abdülkadir Budak’ın uzun süre yaşadığı, kardeşleri ve akrabaları nedeniyle bağlantılı olduğu, kırk dört yıldır bizzat iç içe bulunduğu Sincan’a nasıl baktığı, orada neleri gördüğü, neleri görmek istemediği, buranın şiirine nasıl yansıdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Abdülkadir Budak’ın Sincan izlekli şiirlerine geçmeden önce şiir anlayışının temel özelliklerine değinmek yerinde olur. Gerçi şiiri hakkında kalem oynatan yazarlar ve kendisiyle yapılan söyleşilerin çoğunda şair poetikası söz eder. Yazının konusu da Abdülkadir Budak’ın poetikası değildir. Ancak bir şairin şiirini poetikasını anlamadan değerlendirmek olmaz. Öncelikle Budak’ın şiirlerindeki temel mesele kendisidir. Şairin toplumsal konulara değindiği şiirleri bile “Ben” odaklıdır. O kendinden yola çıkıp herhangi bir izleği işleyerek kendisine

¹ Özgeçmişle ilgili bilgiler Abdülkadir Budak’ın kızı Emel Güz’den edinilmiştir.

döner. Budak, gelenekten özellikle de halk edebiyatından şiirine malzeme taşıyarak bu malzemeyi işler. Şairin şiirlerindeki Leyla, Kerem, gül, avcı, ceylan gibi simgeler Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı gibi halk hikâyelerinden; Karcaoğlan, Dadaloğlu gibi halk şairlerinden Battal Gazi, Köroğlu gibi halk destanlarından kaynaklanan geleneğin izleridir. Şair geleneği kopyalayıp tekrar etmeyerek değiştirip dönüştürür. Örneğin gelenekten aldığı Leyla, gül, ceylan simgelerini “gömleğim leylâ desenli”, “Bahçıvan yaraladım gül kavgasında”, “Bir ceylanın ikizidir yazdığı şiir” biçimlerinde modern şiirin imgelerine dönüştürür. Şiirin sesinin de halk şiirine dayandığını anımsatmak gerekir. Orhan Koçak'ın “Abdülkadir Budak'ın Ustalarıyla Hesaplaşması” başlıklı yazısında belirttiğine gibi “Birlikte atıldığı 70 kuşağı içinde ‘ölçülü uyaklı’ diye tanımlanan klasik şiire ondan daha yakın pek az isim vardır” (2012: 208). Budak'ın bireysel ve şiirsel bunalımları, baba-oğul veya baba-kız çatışmaları, evlilik gerilimleri, aşk çıkmazları gibi şiir izlekleri ise daha çok modern yaşamın yansımalarıdır ve gelenekle modernin çatışmasından doğmuşlardır. Bu bakımdan Budak'ta gelenek ile modern iç içe geçer. Sincan da gelenekle modernin birbirine dolandığı girift bir yerdir. Bu bakımdan ne şair Sincan'a ne Sincan şaire uzaktır.

1. Sincan'ın Balkon'dan Görünüşü

Abdülkadir Budak'ın “Sincan'da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü” başlıklı şiiri 1997'de yayımlanan *Aşk Beni Geçer* adlı kitabında yer alır. Budak, şiirinde balkondan Sincan'a bakarken çocukluğunda bahçeden lale çaldığı anın ışığı zihninde parlar. İlginç olan belki de birçok çocuğun başından geçmiş olan ağaçtan meyve çalma durumunun şairde lale çalma olarak gerçekleşmesidir. Meyve değil lale çalan çocuk, şair olacağına işaret eder. Lale, aynı zamanda Sincan'ın bir zamanlar lale bahçeleriyle âdeta süslendiğini anımsatır.

Çocukluğunda lale çaldığı zamandan balkondan Sincan'a baktığı zamana geçen şair, yaşlı bir adamın elini öpen muhtemelen yeni evli iki genci görür. Bu arada üç-beş omuzun üstünde beliren tabut cami avlusuna ulaşır. Yerdeki pankart yırtıkları şairi yaşadığı andan âşık olduğu, aşk şarkıları söylediği, şiir yazmaya başladığı, sigara ve ilk içkisini içtiği lise yıllarına götürür. Ancak şair delikanlılığının mutluluktan uçtuğu günlerinde annesinin ölümüyle büyük kırılma yaşar. Yıllar sonra balkondan Sincan'ı izleyen Budak, bu çocukluğunun ve ilk gençliğinin geçtiği yerde yeni bir gurbet faslına başladığını düşünür. Çünkü daha önce iş hayatı onu buradan gurbetlere sürmüştür. Şimdi dönmüş olsa da Sincan'dan tanıdığı, bildiği çoğu kişi gitmiştir:

“Kendine bile açılmayan bahçenin kapısından / Çocukluğumun yitik lale çalma girişimleri / Korkuları görünüyor sokak adlı bir aynada / Düşük ölçekli depremi andıran bir ihtiyar / Son kez dokunuyor sanki gecenin saçlarına

Yüz metre kadar ilerde nasırlı el öpülüyor / Yeni evli olduğumu sandığım iki insanca / Üç-beş omzun üzerinde beliriyor bir tabut / Çiçek düşüyor saksıdan, yılan akıyor balkona

Yerde pankart yırtıkları, güz resminin üstünden / Koşarak geçtiğini görüyorum gençlerin / Birisi bana benziyor lise sonda olmalı / İzmaritli günlerimi ilk içkimi andırıyor / Çantasında şiir vardır, yüreğinde Leylâ'sı

Yürüyüşüm değişirdi âşık olduğum zaman / Kimse beni tutamazdı dördüncü kat balkonunda / Bütün sokak duyardı, yirmi beş yıl öncesi / Sesim fena sayılmazdı elbet aşk şarkısında

Annemin öldüğünü hiç kimse fark etmemiş / Saçı sarmaşık ablamın, sesi kuş çığlıkları / Balkonumdan bakmıyorum, kendi içine çıkıyor / Parka teğet geçmiyor, sokak değil içkanama / Şiirini yazmalıyım, bana benziyor çünkü / Akrabalar arasında müthiş yalnızlığım

Bol gelirken gündüze gecenin elbisesi / Ankara’da başladım yeni bir gurbet faslına / Ben gelince gitmiş herkes çiğdemler, çiçeklerle / Hiçbir şey görünmüyor, Sincan’da bir sokağa / Ya bir perde çekilmiş ya da perde gözlerimde” (1997: 215-216).

Şair, Mayıs 1997’de *Düşler* dergisinde yayımladığı, 1998’de çıkardığı *Ayna Sandım Şiiri* adlı kitabına aldığı “Sincan’da Şair Olmak” başlıklı yazısında “Sincan’da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü” şiirini açıklar:

“Bir zamanalar benzemekten korkmadığım Sincan, bu yaşta bile korkutmuyor mu beni? Korkutuyor. Ama direnmenin, mücadele etmenin, gitmekten, kaçmaktan, çok kalmanın yanındayım şimdilik. Dayanabildiğim kadar dayanacağım yalnızlığa, farklılığın getirdiği sıkıntılara. Yaşadığım yere benzemeye başladığımda çocuktum henüz ve Sincan kirli değildi. Lale bahçelerinin kuşattığı beyaz badanalı, tek katlı evler daire karşılığında müteahhitlere verilmiyordu henüz. Evden çıkıp lisenin bahçesine ulaşana dek rastladığım yüz kişiden doksanına merhaba diyebiliyordum. Şiirler yazan, resimler yapan, çarşının ortasında bir duvar gazetesinin yazılarını hazırlayan bir öğrenciyken bugünkü oranla bin kat daha fazla tanıyordum. Her gün gazete aldığım, Kadir abisi olduğum Bekir bile bilmiyor şair olduğumu. Gazete bayisine gelen iki *Adam Sanat*’tan birini ben alıyorum da [...], bütün günlük gazetelerin sanat-edebiyat sayfalarını tarıyorum da “abi bu merakın nerden geliyor” diye sormuyor bana. Bırakın Bekir’i 13 dairesi binada yalnızca bir hane sahibi biliyor şair olduğumu. Akrabalarım arasında bile yankısını bulmuyor şairliğim. Onlarda da yok kitaplarım ne yazık ki” (1998: 59-60).

Budak, kendi özelinde birçok şair için söz konusu olan “şair yalnızlığı”na dikkat çeker. Şairlerin şairliğinden çoğu zaman aileleri, akrabaları, komşuları ve arkadaşları habersizdir, onların bu yanlarına ilgisizdirler. Şairin yalnızlığının bir nedeni şair olarak yakınları tarafından anlaşılabilmesiyken diğer nedeni lale bahçeleri gibi anı mekânlarının yok olmasıdır. Cem Selcen, şehirlerde gerçekleştirilen yıkımların anı kaybına yol açtığını dile getirir:

“Ne acayip şey değil mi? Bir sevgilimiz ya da arkadaşımızla tanıştığımız yeri bulamayız üzerinden çok geçmiş olmasa da. Bu kadar hızlı yıkıma kafa mı dayanır, düşünce mi, anı mı, ilişki mi? Basbayağı anısız yaşıyoruz. Anılarımızın nesnelere yok şehirde. [...] Bile isteye kökümüzü kazıdılar. Çünkü kök anılardır, çünkü kök anıların var olduğu yerdir de. Hayatımızı kaplayan auramız, bizim biz olmamızı sağlayan şeylerdir bunlar. Güvendir. Ama yok!.. Güvensiz olmak, herkesten çok ölmek demektir. Geride bir şey kalmaması demektir. Geride kalsın diye yaptıklarının tam anlamıyla manasızlaşması demektir” (2023: 236).

Budak, anıları vasıtasıyla balkondaki anını anlamlı kılmak ister. Güven Adıgüzel’e göre “Sokağa bakmasını bilen herkesin ‘gördüğünden’ pay alır yazar. Öyleyse hayat, edebiyatın tam ortasında yankılanan sesiyle hatırlayacağımız bir tanıktır” (2023: 35). “Sincan’da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü”nde de şair, yaşamın anlarına tanıklık eder ve anılarını anımsar: Lale çalma girişiminde bulunan çocukluğunu, Leyla yürekli gençliğini, annesinin öldüğü günü, yıllar sonra döndüğü Sincan’ı, yaşlı adamı, omuzlar üstündeki tabutu.

2. Sincan’da İstanbul’u Düşlemek

Abdülkadir Budak, Kasım 2001’de *Adam Sanat* dergisinin 190. sayısında yayımlanan kitaplarına almadığı “Sincan’da Ölmek” başlıklı şiirinde İstanbul’da şair olmak arzusunun dile getirir. Her ne kadar dijital çağda merkez, taşra kalmamıştır diye düşünülse de gerçeklik hiç de öyle değildir. Kuşkusuz merkezde bulunmanın bir şaire, edebiyat ve sanat çevresinin içinde olma, kitap ve dergiye ulaşma, yayınevleriyle bağlantı kurma olanakları sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu bakımdan Budak, İstanbul’da şair olmak isteğinde haklıdır. Ne var ki o, Ankara, Sincan’da yaşamaktadır. Belki çocukları kendi hayatlarını kurunca İstanbul’a yerleşebilecektir. Ancak bunun düşük bir olasılık olduğunu bilir.

Şair, Ankara'da yaşayan edebiyatçı arkadaşlarına sığınır. Şiirde, bu arkadaşlarından bazılarını doğrudan ad ve soyadlarıyla açık ederken bazılarını yalnızca adlarıyla belirtir. Çoğu edebiyatçının -özellikle de Ankara'da yaşamış olanların, Budak'ı yakından tanıyanların- tahmin edebileceği gibi Hasan Ali, Hasan Ali Toptaş; Hayati, Hayati Baki; Şükrü, Şükrü Erbaş, Yücel, Yücel Kayıran; Zerrin, Zerrin Taşpınar'dır. Şiirde adları açıkça söylenen şairler ise şunlardır: Ahmet Erhan, Ahmet Özer, Ahmet Telli, Hüseyin Atabaş, Mehmet Taner, Salih Bolat. Bir de yazar Nihat Genç. Budak, edebiyatçı arkadaşlarıyla birlikte olmaktan memnun olsa da Ahmet Erhan İstanbul'da "daüssıla" yaşıyor dese de, o da Ahmet Erhan gibi şairliğini İstanbul'da yaşamak ister. Bu nedenle şairin 2002 yılında yayımlanan *Ev Zamanı* adlı yapıtındaki "Şair gibi yaşamadın şair gibi yazdın da" (2020: 319) dizesi dikkat çekicidir. Ancak içten içe Ankara'da kalacağını, Sincan'dan gidemeyeceğinin farkındadır. Hiç olmazsa Sincan'ın bir sokağının adının verilmesini ister:

"Bu cümleyi kurduğumda Kuğulu Park'ta mıydım? / Yanımda Yücel mi vardı –Mutlaka önceki Yücel- / Hayati mi geçiyordu, Hüseyin Atabaş mı? / Hangisine seslendim, duymayan hangisiydi? / Ama şundan eminim ben bu sözü ederken / Havuz dediğin deniz kuğu dediğin martıydı

İnsan kendi yazdığını turnak içine alır mı? / "Kayığını kaldırama bağlamış biri / Yerine geçiyorum şu sıra Ankara'da" / İstanbul düşleriyle yaşlanıyorum / Yarım Kayseri geride, çeyrek Malatya / Teselli ustasıyım; Ankara fena değil / Mülkiyeliler bahçesi Mehmet Taner'le / Çay içimi Ahmet Telli; öteki Adnan / Beriki Salih Bolat, karınca kararınca / Gizli şair Hasan Ali, yakın olan uzaklık / Şükrü bir türkünün su boylarında

Ve benim burada ikilemlerim / Kravatlı şehirde yakası açık gezmeler / Hep şapkalı görmek Ahmet Özer'i / Tavla oynar gibi sakalla oynar / Engürü Kahvesi'nde Nihat Genç keyfi

Şimdi Ahmet Erhan İstanbul'da ya / Yaşadığı "daüssıla" / Ben daha buradayım, kuğular parkta / Giderim belki bir gün, çocuklar uçar / Ve Zerrin saçlarını sarıya boyatırsa (Üç kitabı burda yazdım, bu evde / Çekiç ve çivilerle)

Bir gün mezarlığına gömülürüm de / Sincan'da bir sokağa adım verilmez / Olur ya, belediye başkanlarından biri / Adımı değil de / Yalnızlığımı belki" (2001: 21).

Budak, İstanbul'a yerleşmeyi düşlese de yaşam koşullarının buna izin vermeyeceğini düşünür. Bu durum onu hüznün verir. Şair, hislerini şiire dökerek hüznünün ağırlığını biraz olsun hafifletir.

3. Sincan'da Zor Çocukluk

Şairin Ekim 2008'de *Rail Life*, *T. C. Devlet Demiryolları Dergisi'nde* yayımladığı, 2019'da çıkmış olan Emel Güz'ün derlediği *Aşkla Yazılmıştır Benim Şiirlerim: Abdülkadir Budak ile Konuşmalar* adlı kitabına aldığı "Sincan İstasyonu" başlıklı şiiri "Cemal Süreya'yı anarak" sözüyle başlar. Budak, bu anmayla Cemal Süreya'nın "Sizin Hiç Babanız Öldü mü?" şiirine gönderme yapar.

"Sincan İstasyonu" şiirinde Budak'ın çocukluğunun derin izleri görülür. Şefik Karakoç, "Şehir: Bir Kültür ve Siyaset Alanı" başlıklı yazısında bellek, mekân ilişkisi ile ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

"Episodik bellek olarak adlandırılan geçmiş deneyimlerimizin hepsi, yeni hayatlarımız her zaman ve her koşulda mekânlarda geçer. Şimdiden geçmişe dönerek deneyimlerimizi zihnimizde canlandırdığımızda bir bakıma o mekânlara tekrar gider ya da tam tersi o mekânlara tekrar gittiğimizde geçmişe dönerek yaşadığımız deneyimleri zihnimizde tekrar canlandırırız" (2024: 34).

Şair de çocukluğuna dolayısıyla çocukluğunun mekânı Sincan İstasyonu'na veya Sincan İstasyonu'na dolayısıyla çocukluğuna giderek geçmişini yaşatır.

Abdülkadir Budak, şiirinde yoksulluğun bir aileyi nasıl sarstığını dile getirir. Anne yedi çocukla dul kalmıştır. Bu nedenle şair, çocukluğunda tren istasyonlarında su satmıştır. Astsubay emeklisi olan Budak, bu şiiriyle yükseköğrenim görememenin onu içten içe ne kadar yaraladığını ima eder. Yine de annesine, eve ekmek götürmek şaire iyi gelir. İsteddiği tahsili yapamasa da yeteneklerini şiirde sergileme olanağı bulan şair, yoksulların şiirinin yazılmadığına dikkat çeker:

“Siz hiç yedi çocuklu dul kalmış bir anneden / Yoksulluğun ne olduğunu öğrendiniz mi? / Ben bir kere öğrendim istasyonlarda / Okul vakti su satarken buldum kendimi

Yoksul çocukların gülmesi yaralıdır / Belli etme kış gününde bahar açsın yüzünde / Siz hiç bahar açtınız mı, ben açtım / Akşam ekmek götürürken anneme

Okunmuş gazeteler isterdim yolculardan / Karşılığı bir bardak su, umuttu / Siz hiç yedi çocuklu dul kalmış bir anneden / “Oğlum para kazanmış” sözünü duydunuz mu?

Eve ekmek götürmek derse girmek gibiydi / Gelen tren düdüğüdü teneffüs zilim / Yoksulların şiirini yazan kalmadı / Kendimi yazmışsam özür dilerim” (2019: 193).

Budak’ın Ekim 2008’de *Rail Life*, T. C. Devlet Demiryolları Dergisi’nde yayımladığı, 2012’de basılan *Şiirin Rayları: Sincan İstasyonu Başyazıları* adlı kitabına, daha sonra 2019’da basılan Emel Güz’ün *Aşkla Yazılmıştır Benim Şiirlerim: Abdülkadir Budak ile Konuşmalar* adlı kitaba aldığı Yavuz Ulutürk’le yaptığı “Bir Dergiye Konuşmak” başlıklı söyleşide şair, Ulutürk’ün “Sizde treni bu kadar sihirli kılan nedir?” sorusuna şöyle yanıt verir:

“Tren imgesinin, bende karşılığı dışında, anneye ve ekmekle ilgisi olmuştur hep. İlkokula başladığımda Sincan’a yerleşmiştik. Babam, eskilerin deyişiyle “nefes darlığı”na tutulmuştu, yani astım hastasıydı, çalışmıyordu. Annem Ankara Şeker Fabrikası’nda çalışmaya başlamıştı ve işine banliyö treniyle gidip geliyordu. Annemi kardeşlerim uykudayken kalkıp uğurlamay ve akşam olunca karşılamayı vazife edinmiştim. Tren penceresinden el sallayışını görmek...

O sıra beş kardeşlik, elde avuçta artı bir şeyler yoktu, annemin maaşı da yetmiyordu. Bu sıkıntılarımızı babamla kavgaya varan yüksek sesli tartışmalardan anlıyordum elbet. Aileme katkıda bulunabilmek için okul dışı zamanlarda Sincan istasyonunda su ve simit sattığım çok olmuştur. İstasyonda ve daha çok da banliyö trenlerinde. Son durak olan Kayaş’a kadar gider gelirdim. Öyle ki biletçiler bilet sormazdı bana. Bu iş, lise birinci sınıfa kadar devam etti. İstasyon ve tren bana anne ve ekmek parası demektir. Anneyi uğurlama, ekmeği karşılama” (2019: 184).

Bu arada şairin 2020’de yayımladığı *İştahlı Makas: Toplu Şiirler II (2011-2020)* adlı kitabındaki “Kitaplarına Girmemiş Şiirlerinden Seçmeler” bölümünde yer alan “Yoksullar Yalın Yaşar” başlıklı şiirinde de “Sincan İstasyonu”nda olduğu gibi “Köyle kasaba arası bir Sincan”daki (2020: 234) yoksul çocukluğunu dile getirdiğini belirtmek gerekir.

4. Sincan Lale Bahçelerinden Bakır Laleye

2013’te yayımladığı *Okyanus Görmüş Gemi* adlı kitabında yer alan “Sincan” adlı şiirinde şair, yukarıda sözü edilen Sincan’da yaşadığı, “Sincan’da Bir Sokağın Balkondan Görünüşü” şiirini kaleme aldığı evine gönderme yapar.

Budak, lale bahçelerinden eser kalmayan Sincan’ın bakır laleyle temsil edilmesine karşı çıkar. Çocukluğunun ve ilk gençliğinin geçtiği; emekli olduktan sonra uzun süre yaşadığı; akrabalarının bulunduğu; annesi, babası, ablasının mezarlarının olduğu Sincan’da kentsel belleğin korunmamasına üzüldür. Sincan’ın lale bahçelerinin ortadan kalkmasıyla yalnızca laleler değil; aynı zamanda anılar ve sürekliliğin yakınlığı da kaybolmuştur. Yaşar Çubuklu da “Mekânların Ölümü” başlıklı yazısında “Kentsel mekânlar rant alanlarına dönüşüyorlar.

Değişim değerinin kullanım değerinin üzerinde hâkimiyet kurduğu bu dönemde insanın yaşadığı mekânlarla ilişkisindeki sahicilik, sıcaklık, süreklilik azalıyor” demektedir. (2014: 84).

Şair, Sincan'da çarpık kentleşmeye, doğaya karşı duyarsız davranmaya, aydın düşünceden uzaklaşmaya ve dilde kabalaşmaya tanıklık eder. Bu tanıklıklar şairi karamsarlığa iter. Sincan'da bulunmasının seçim mi yoksa yazgı mı olduğunu kendine sorar. Ancak sorunun yanıtını vermez. O, sözcükleri işleyen bir şair olarak burada kendini yalnız hisseder. Onun diliyle Sincan'ın dili birbirine uymaz:

“Kış günü anladık da yaz gününde de bakır / Bir göğün altında kuvvetli Sincan / Bakır lale tenekeden bir selam / Kuzunun içinde büyüyen bir kurt / Kara gecelerden yükselen bir hû / Peçeli yüz gibi duruyor Sincan / Ağzından kan gelen bir tren istasyonu

Mermer bir kulağa eğilmiş, öyle / Mermerden kelimelerle konuşan belde

Annem, babam, ablam orda yatıyor / Oradaydı evimin parka bakan balkonu / Dönüştü taş altına süzülen bir akrebe / Kendini ifade etmekte çok zorlanıyor / Mermerden kelimelerle konuşan belde

Kimi sözler vardır ki her şehre ait durur / Kimi sözler vardır ki bir tek Sincan'a / Bu söz ahır kokuyor kırın orta yerinde / Demirden at çeviriyor boynunu / Kim nasıl durduracak ve hangi güneş / Bereketli sanılan bu karanlık yağmuru

Çarşının göbeğinde bir ağaç kesiliyor / Esnaf şaşkın hangi elin tuttuğu bir balta bu / Ah bu sorunun yanıtı gün gibi ortada ya / Bıçak yaraya yakışır, yaraya gömdüm onu

Çocukluk hatırası, gençlik rüzgârı gibi / Böyle bir coğrafya var tarihimde / Yazgı mı bu, bile bile seçim mi? Bunları düşünürken, olur olmaz yerlerde / Şu soruyu sormak hep bana düştü: / - Bakır lale ne zaman yeni bir bahçe başlatır? / Sincan bana mermerden bir kelime / Ne kadar işlenirse o kadar ağır” (2020: 112-113).

İnsanlar doğayla birliğini, uyumunu ritmini kaybetmiştir ve doğaya karşı kötü davranmaktadır. China Miéville'in “Ütopyanın Sınırları” başlıklı yazısında belirttiği gibi “İster günümüzün Britanya'sının ormansızlaştırılması, ister Kuzey Amerika'daki megafaunanın yok olması, ister binlerce farklı örnekten herhangi biri olsun, Homo Sapiens, yani antropos, her daim çevresini, bileşeni olduğu ekolojii etkileyip dünyayı değiştirmiştir” (2024: 54). Bu bakımdan Budak, çarşının göbeğindeki ağacın kesilmesine dikkat çeker. Ekolojik yıkım, toplumsal bozulma Sincan'ın çehresini değiştirmiştir. Sementin aydınlık yanı azalırken, karanlık yanı artmıştır. Bu durum şairi derinden etkiler.

5. Sincan'a Yazgılı Olmak

Abdülkadir Budak'ın 2015'te yayımlanan *Kapalı Bir Açılım* adlı kitabında yer alan şiirlerinde şiir adları bulunmuyor. Ancak Budak, yirmi dokuz dünya şairine ve son şiirde oğlu şair Orhan Göksel'e gönderme yapar. Kitabın sağ sayfasında şiir, sol sayfasında gönderme yapılan şairin fotoğrafı yer alır. Bu bakımdan her bir şairin fotoğrafı her bir şiirin adı olarak görülebilir. Budak'ın yapıtında gönderme yaptığı şairlerden biri Konstantin Kavafis'tir.

O, Kavafis'in “Şehir” adlı şiirinden “Yeni ülkeler bulamayacaksın başka denizler” (2017: 89) dizesini alıntılar. Kavafis'in bırakmadığı şehir, Güven Adıgüzel'in belirttiği gibi “Şiirlerinin mekânı, doğduğu ve her seferinde dönmeyi başardığı İskenderiye'ydi” (2023: 163-164). Budak, Kavafis'in İskenderiye'den gidememe durumu ile kendisinin Sincan'dan gidememe durumu arasında benzerlik bulur. Başka bir deyişle o, Kavafis'ten kendine gider. Şair, Yasin Erol'la yaptığı söyleşide de “Kitapta ele alınan şairlerin italik dizili bir ya da birkaç dizisinden hareketle, Abdülkadir Budak'ın kendi içine yapılan yolculuk kitabıdır bana kalırsa” demektedir (2019: 218). Ahmet Ada ise “Ey Büyük Dar Vakitler” adlı yazısında “Aslında odaklandığı şair bahane, arkasında kendi var çünkü” (2022: 216) sözüyle Budak'ı doğrular. Şair, şiirinde -daha

önce “Sincan” adlı şiirinde sorduğu gibi- Sincan’da yaşamasının seçim mi yoksa yazgı mı olduğunu sorar kendine. “Sincan” şiirinde kendi sorusuna yanıt vermekten kaçınmıştır. Bu şiirde ise yanıtı yazgı olur.

Paris, Sen; Floransa, Arno; Roma, Tiber; Budapeşte, Tuna; Mostar, Neretva gibi ortasından ırmak geçen şehirler genellikle çekicilikleri, zenginlikleri ile dikkat çeker. Türkiye’de de ortasından ırmak geçen Antalya, Manavgat; İstanbul, Ağva; Muğla, Akyaka; Nevşehir, Avanos cazibe merkezleridir. Oysa Ankara, Sincan ortasından daha çok yoksulluğun ve yoksunluğun geçtiği bir yerdir:

“Evet kabul ediyorum, bir hançerin kınında / Kıvrılıp yatmasından başka geleceği yok

Kavafis’le Sincan’da bir kahvede / Oturup çaylar içtik / İlk istasyonu sordu / Tren beklemleri / Burada kalışımı / Bunun nedenlerini / Sincan’da yaşıyor olmak / Kuşun yeni karılmış zifte konması gibidir / Dedim / Bu sözüme alkış tutmadı **Kavafis**. / Ters ters yüzüme baktı / *Yeni ülkeler bulamayacaksın başka denizler* / Dediği geldi aklıma / Seçim mi bu, yazgı mı? / Burada yaşayıp ölmeyi göze almak / Fillerin öleceği yeri seçmesi gibi / Sincan’dır alnımın güzel çivili duvarı / Garip bir kokusu var, kendince albenisi / Herkesi bir yerlere götüren tren / Yolcu adayı yerine bile koymuyor beni / Ben burada kaldım, burada öleceğim / Göğü biraz daha solacak belki / **Kavafis** girdi araya: / “Sincan’ın ortasından ırmak geçmiyor” dedi (2020: 137).

Budak, bu şiirinde Kavafis’in “Yeni ülkeler bulamayacaksın başka denizler” dizesinden kendine gider. Her iki şair de bir şehirden gidememek ortak paydasında buluşur. Ancak Ümit Yıldırım’ın belirttiği gibi “Sincan istasyon eklentileriyle ‘anne-kent’; Ankara, bir ara, şiir cumhuriyetinin ‘başkent’i olmuştur onun için” (2022: 372). Aslında Yazılı Kâğıt Yayınları’yla, *Sincan İstasyonu* dergisiyle, şiir çevresindeki etkisiyle Ankara onun “şiir başkenti”dir. Bu bakımdan şairin Ankara, Sincan’dan gitmek istemesine rağmen kalması boşuna değildir. Refika Altıkulaç Demirdağ’ın belirttiği gibi “Şairin Ankara’daki yaşamı şair dostları ve aile çevresi ile örülü güvenli bölge izlenimi vermektedir” (Demirdağ, 2019: e-kaynak). Ankara içerisidir, güvenlidir, konforludur; İstanbul ise dışarıdır, risklidir, orada birçok “şiir krallıkları” vardır.

Sonuç

Abdülkadir Budak’ın şiirlerinde Sivas, Kayseri, Malatya, İstanbul ve Ankara şehirlerinin izleri vardır. Ne var ki bunlar içinde Ankara, Sincan merkezde durur. Çocukluğunun, ilk gençliğinin geçtiği; ilk aşkını yaşadığı, ilk şiirini yazdığı; emekli olduktan sonra buraya dönüp uzun yıllar kaldığı yer olması bakımından Sincan’ın şairin şiirinde önemli bir yer tutması doğaldır.

Budak’ın şiirlerinde gelenekle modern iç içe geçer. Sincan da gelenek ile modernin birbirine dolandığı girift bir yerdir. Bu bakımdan ne Sincan şaire ne şair Sincan’a uzaktır. Her ikisi de bir sarkaç gibi modernden geleneğe, gelenekten moderne salınıp durur. Şairin Sincan izlekli şiirlerindeki asıl meselesi ise Sincan değil, Sincan üzeinden “Ben”in lirik şarkısını söylemektir.

Sincan’ın her köşesinde şairin anıları vardır: lale bahçelerinde, Sincan istasyonlarında, demiryolunda, trenlerinde, sokaklarında. Mezarlıklarında annesi, babası, ablası, erkek ve kız kardeşi yatmaktadır. Sincan ona bir yandan yakın, öte yandan uzak durur. Zor geçen çocukluğuna rağmen beyaz badanalı evlerinin bahçelerinde lalelerin açtığı Sincan’a sevgi duyar. Ancak zaman içerisinde yozlaşma ve çürüme yaşamış olan Sincan onu üzer.

Aslında şairin yaşamak istediği yer İstanbul’dur. Onun için İstanbul, şair gibi yaşamının imgesidir. Ancak yaşam koşulları İstanbul düşünüyorsa gerçekleştirmesine izin vermez. Bu durumun yazgı mı, seçim mi olduğunu sorgular. Sincan’dan gidemeyişini bir yazgı olarak kabul eder. Bu kabule rağmen üzüntü duymaktan kendini alamaz.

Şairin İstanbul'a gitmek isteyip de gitmemesinin temelinde Ankara, Sincan'ın kendisine "şair başkenti" olmasının rolü büyüktür. Bu başkentte yayınevinde kitaplar basmakta, *Sincan İstasyonu* dergisini yayımlamakta ve şair çevresinde gücünün tadını çıkarmaktadır.

Kaynakça

- Ada, A. (2022). "En Büyük Dar Vakitler", *Irmağın Bakışları*, haz. Yıldırım, Ü., Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 214-217.
- Adıgüzel, G. (2023). *Huzursuz Evler Atlası: Yazarların Şehirlerine Yolculuk*, İstanbul: Profil Kitap.
- Başaran, B. (2024). "Kent Edebiyatla, Edebiyatın Kentle İlişkisi", *Sarmalçevrim*, S 41, s. 73-79.
- Budak, A. (1998). "Sincan'da Şair Olmak", *Ayna Sandım Şiiri*, Ankara: İlkay Kitaplığı.
- Budak, A. (2001). "Sincan'da Ölmek", *Adam Sanat*, S. 190.
- Budak, A. (2019). "Sincan İstasyonu", *Aşkla Yazılmıştır Benim Şiirlerim: Abdülkadir Budak ile Konuşmalar*, der. Emel Güz. Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 193.
- Budak, A. (2020). "Aşk Beni Geçer", *Dalgın Rüzgâr: Toplu Şiirler I (1978-2004)*, Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 193-223.
- Budak, A. (2020). "Ev Zamanı", *Dalgın Rüzgâr: Toplu Şiirler I (1978-2004)*, Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 282-320.
- Budak, A. (2020). "Kapalı Bir Açılım", *İştahlı Makas: Toplu Şiirler II (2011-2020)*, Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 125-183.
- Budak, A. (2020). "Okyanus Görmüş Gemi", *İştahlı Makas: Toplu Şiirler II (2011-2020)*, Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 69-121.
- Budak, A. (2020). "Kitaplarına Girmemiş Şiirlerinden Seçmeler", *İştahlı Makas: Toplu Şiirler II (2011-2020)*, Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 185-246.
- Bulut, F. (2007). "Abdülkadir Budak'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinin Tematik Açısından İncelenmesi", Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cemal Süreya (1998). "Sizin Hiç Babanız Öldü mü?", *Sevda Sözleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 26.
- Çubuklu, Y. (2014). *Kovulanın İzi*, İstanbul Metis Yayınları.
- Demirdağ, R. A. (2019). "Abdülkadir Budak", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/budak-abdulkadir>. Erişim tarihi: 11.11.2024.
- Erol, Y. (2019). "Yolcu her kapıyı çalmalı ki / Kendi kapısına gelebilsin", *Aşkla Yazılmıştır Benim Şiirlerim: Abdülkadir Budak ile Konuşmalar*, der. Güz, E., Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 217-225.
- Karakoç, Ş. (2024). "Şehir: Bir Kültür ve Siyaset Alanı", *Notos*, S. 101, s. 33-37.
- Kavafis, K. P. (2017). "Şehir", *Bütün Şiirleri*. çev. Çokona, A., İstanbul: İstos Yayın, s. 89.
- Koçak, O. (2012). *Kopuk Zincir: Modern Şiir Üzerine Denemeler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Miéville, C. (2024). "Ütopyanın Sınırları", *Notos*, S. 101, s. 52-59.
- Ulutürk, Y. (2019). "Bir Dergiye Konuşmak", *Aşkla Yazılmıştır Benim Şiirlerim: Abdülkadir Budak ile Konuşmalar*, der. Güz, E., Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 184-193.
- Yıldırım, Ü. (2022). "Abdülkadir Budak'ın Şiirinde Mekânın Anlamı Üzerine", *Irmağın Bakışları*, haz. Yıldırım, Ü., Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları, s. 371-377.